

(Thomas Tanner) ki a Miini, ko taua pukapuka he mea tuhi ki tana ingoa. I mea ia kore rawa ana pukapuka pera i tuhi ai kia Tanara. Ki tana na taua Pakeha ano taua pukapuka i tuhi ma Miini.

I karangatia hoki e Te Waka Kawatini a Raihania hei kai korero mana ki te Kouti mo taua whenua. A tu ana taua tangata rite tonu tana i whakaatu ai ki te Kouti ki nga korero i whakaaturia e Te Waka Kawatini.

I tuku tonu mai hoki a Paora Torotoro ki Te Kouti mo taua whenua ano, he whakaatu mai heoi nga mea i riro i a ia, he taonga, he waipiro me nga moni e toru tekau ma ono pauna (£36). A i tae mai ano ia ki Te Kouti whakaatu korero ai mo runga i tana tonu i mea ia i whakaae ia ki te hoko i tona paanga ki Ohikakarewa kia Miini mo te kotahi rau pauna (£100) I tuhi ano hoki ia i tona ingoa ki te pukapuka hoko i te taenga atu o Miini raua ko Matene Hemara Kawhakamaori ki tona pa tonu ai. Engari ko tona whakahe, ko te korenga i riro a moni katoa atu te rau pauna ki a ia ko te rironga a taongatanga atu.

I tuku mai hoki a Ahere Te Koari i tetahi tonu mana mo taua whenua ano, i tae mai hoki ki te Kouti whakaatu ai i ana korero. I mea i whakaaetia e ia tona paanga ki taua whenua kia hokona ki a Miini mo nga moni kotahi rau pauna (£100) a kaore taua rau i hoatu ki a ia heoi anake nga mea i hoatu e toru tekau pauna (£30) me etahi taonga.

I tuku tonu mai hoki a Henare Tomoana raua ko Peni Te Umairangi mo taua whenua ano. I tu hoki a H. Tomoana ki te Kouti whakaatu korero ai mo runga i taua tonu i mea ia kaore ia i tuhia ki roto i te Karauna Karaati o taua whenua. Otiia he whakahe tana mo te mahi hoko a nga tangata i tuhia ra o ratou ingoa ki roto i te Karauna Karaati o taua whenua. Te take o tana whakahe:—

1. Ko te tokomaha o nga tangata nona taua whenua i runga i te tikanga Maori kihai i uru ki taua whenua i runga i te Ture o te Kouti Whenua Maori kia kotahi anake tekau nga tangata mo roto i te Karauna Karaati.

2. Ko te tino tangata i nui rawa te paanga ki taua whenua ko Karaitiana Takamoana. A ekore e tika ma nga tangata paanga iti ki taua whenua e hoko.

I ki hoki ia ko te mahi tonu a K. Takamoana he whakahe tonu ki nga tangata e hoko ana i o ratou hea heoi kaore aua tangata e whakarongo mai ki nga whakahe atu a K. Takamoana. Te take ko te pakeha hei ngarenga kia hokona hei poapoa ki te waipiro, hei whakawehiwehi hoki.

I tuku tonu mai hoki a Karaitiana Takamoana ki te Kouti mo taua whenua ano; i tu ano hoki ia ki Te Kouti ki te whakaatu i ana korero mo runga i taua tonu, i mea ko ia te tino tangata nui ki taua whenua i runga i te tikanga maori. Whakaaturia mai ana e ia nga tikanga Maori i ki ai ia ko ia he tino tangata nui. Tetahi o ana i whakaatu mai ai ko tana whakahe ki te waihotanga ko nga Paparakaue hei whare korerotanga i nga korero mo te hoko whenua.

I tu hoki a Peni Te Umairangi ki te Kouti ki te whakaatu i ana korero mo runga i tenei whenua. I mea ia kua tuhi ia i tona ingoa ki roto i te pukapuka hoko o taua whenua otiia ko nga take i tuhi ai ia i tona ingoa ki taua pukapuka koia enei:—

(1.) Ko te hono tonu o te hoki atu a Miini ki a ia tonu ai kia tukua atu tona paanga ki te Karaati o Ohikakarewa mona (mo taua pakeha).

(2.) Ko te whakaaetanga o taua pakeha ki te kotahi rau ki te wha tekau pauna (£140) hei utu mo tona waahi.

(3.) Ko te whakaaetanga o taua pakeha tera e whakaputaina tonutia atu ki a ia i te wa tonu o tonu tuhinga i tona ingoa ki te pukapuka hoko te wha tekau pauna (£40) moni tonu, ko te rau kotahi mo a muri atu ka whakaputa ai.

I taua ra kei runga tonu ia i tona moenga e takoto ana, ka nui tona mate na i muri tonu iho o tona tuhinga i tona ingoa ki te pukapuka, ka kuhuna pukutia atu e taua pakeha e Miini ki raro i tona moenga te toru tekau pauna (£30) haere ana taua pakeha raua ko Erueti Hemara ko ia hoki te Kaiwhakamaori. I muri i te haereinga o aua pakeha ka tatauria aua moni, ka kitea e toru anake tekau pauna (£30).

I taua ra ano, ka kite ia i taua pakeha i a Miini e hoki ana ki tona whare ka tonu atu ia kia homai te kotahi tekau pauna (£10) kia kapi ai te wha tekau (£40), ko te moni hoki tera i whakaaetia i mua o tona tuhinga i tona ingoa ki te pukapuka. Ki mai ana taua pakeha, taihoa mo apopo ka hoatu. Ao ake ka tonu atu ano ia. Ki mai ana taua pakeha taihoa kaore he moni; pena tonu te mahi a taua pakeha tae noa ki te wa i ora ake ai ia. I tetahi ra ka tonu atu ano ia kia homai ano taua moni. Katahi ka mea taua pakeha kaore koia koe e pai ki te nama taonga. Ka mea atu ia (a Peni) ka pai. Katahi ia ka timata he mahi nama.

Ki tana kore rawa ia i mohio ki te take i pau ai tona kotahi rau kotahi tekau pauna (£110).

I te wa i puta mai ai te kupu ki a ia me whakamutu te nama, tonu atu ia kia whakaaturia mai ki a ia i te maha o nga taonga i nama e ia heoi kaore i whakaaturia atu.

I pataia atu hoki ki a ia (ki a Peni) e te Roia o Miini etahi moni tekau pauna (£10) i tetahi hoatutanga, tekau pauna (£10) i tetahi. Kiia atu ana e ia (e Peni) kore rawa ia i mohio ki aua tekau pauna.

I te mutunga o te whakaatu korero a nga Kaitono whakawa ki te Kouti, katahi ka tu a Teone (J. Heslop) ki te whakaatu korero ko ia hoki tetahi e nga pakeha e whakapaea ana, ka mea, to taua whenua ko Ohikakarewa he whenua i retia ki a ia e nga maori i mua atu o te hokonga ki a Miini; i taua wa ko te mahi tonu a aua tangata a Te Waka Kawatini a Paora Torotoro a Ahere Te Koari he haere atu ki a ia tonu moni ai hei utu whenua, heoi kaore ia i whakaae. Tetahi o ana i whakaatu ai, i kite ia i a Te Waka Kawatini e tuhi ana i tana tohu whakaae ki roto i te Pukapuka hoko o taua whenua i te araro o Miini raua ko Erueti Hemara, Kaiwhakamaori.

I tu hoki a Miini (Maney) ki Te Kouti ki te whakaatu korero mo nga whakapae a nga Kaitono whakawa mona, i mea, e waru nga wehenga o taua whenua o Ohikakarewa kua riro i a ia te hoko; ko te tangata tuatahi nana i timata te hoko ko Heremaia, muri iho ko Tareha Te Moananui, muri iho ko era atu. Engari ko te ahua o te utu, he utu ke ki etahi, he utu ke ki etahi, ko te utu i riro ki te hunga tokotoru ara ki a Te Waka Kawatini ki a Paora Torotoro ki a Ahere Te Koari he rau pauna (£100) ma te tangata kotahi i era atu e nui atu ana i te rau kotahi, tae atu ana ki nga rau e toru. I ki hoki ia ko nga moni i tuhia ki roto i te pukapuka hoko, e rere ke ana i nga moni i tuhia ki nga pukapuka nama.